

گفت و گو با ۲ هنرمند مطرح کشور درباره ظرفیت‌های فراموش‌شده شخصیت‌های ماندگار «شاهنامه» فردوسی در هنر عروسک‌سازی

عروسک‌های شاهنامه در کجای زندگی مردم هستند؟

الهام ظریفیان

گزارش روز

اگر بخواهید یکی از داستان‌های ادبیات کهن فارسی مانند حکایت‌های

«مثنوی معنوی»، «بوستان» و «گلستان» سعدی، «کلیله و دمنه» یا داستان‌های «لیلی و مجنون» یا «شاهنامه» را برای بچه هشت‌نه‌ساله‌تان تعریف کنید، تنها انتخاب‌هایی از این داستان‌ها به زبان کودکان است که در سال‌های گذشته به چاپ رسیده‌اند. در بازار دیگر محصولات فرهنگی چیزی پیدا نمی‌کنید، نه‌بادکست، نه انیمیشن، نه فیلم سینمایی، نه سریال تلویزیونی و نه حتی تئاتری که به‌صورت مستمر نمایش داده شود. حتی اگر بخواهید یک عروسک از قهرمانان این داستان‌ها مانند رستم، سهراب، سیاوش یا تهمینه به کودک یا نوجوانان هدیه بدهید هم شانس ندارید، چون چنین عروسکی را نمی‌توانید در هیچ‌کدام از بازارهای حضوری و مجازی پیدا کنید. در این گزارش ماگفت‌وگویی کوتاهی با علی پاکدست، عروسک‌ساز و عروسک‌گردان که بیشتر او را با عروسک‌گردانی شخصیت «عزیزم ببخشید» می‌شناسیم و همچنین مریم اقبالی، کارگردان و طراح عروسک‌های نمایشی، انجام دادیم تا به آسیب‌شناسی این موضوع بپردازیم و اینکه چرا چنین بی‌توجهی به گنجینه‌های ادبی بزرگمان را شاهدیم، درحالی‌که شواهد دوسه دهه گذشته دست‌کم در تلویزیون و سینما و محبوبیت شخصیت‌های عروسکی نشان‌دهنده اقبال جامعه به عروسک است.

● مخاطب ایرانی عروسک را دوست دارد قصه‌ها در طول تاریخ برای انتقال فرهنگ‌ها از یک‌نسل به نسل دیگر استفاده می‌شده‌ودر بسیاری از این قصه‌ها عروسک‌ها به عنوان بازیگر شخصیت‌های اصلی بار مهمی را بر دوش می‌کشیده‌اند. در فرهنگ جامعه کودکان بسیاری از این عروسک‌ها را می‌توانیم نام ببریم که در به مناسبت‌های مختلف سعی کرده‌اند بخشی از ارزش‌های فرهنگی جامعه را به زبان عامیانه و جذاب بیان کنند. از جمله مشهورترین این عروسک‌ها، عروسک «حاجی فیروز» است که بیشتر در مراسم استقبال از سال نو استفاده می‌شده است یا شخصیت‌های عروسکی متعددی که به سازه‌های محلی مانند دوتار متصل می‌شدند و آوازه‌خوان‌های

دوره‌گرد، نمایش‌های عروسکی خیابانی را با استفاده از آن‌ها اجرا می‌کردند. ازجمله «جیگی جیگی ننه خانوم» که در فرهنگ مشهد نامی شناخته شده بود و در سال‌های گذشته نیز جشنواره‌ای بین‌المللی درباره آن در مشهد برگزار شد. در این باره علی پاکدست با اشاره به جایگاه عروسک در فرهنگ ایران به‌ویژه خراسان می‌گوید: از عروسک‌ها چه زمانی که به‌کمک مادرها می‌ایند تا برای کودکانشان قصه بگویند و چه زمانی که وارد تئاتر می‌شوند، استقبال می‌شود. حتی به نظر این هنرمند، ایران در مقایسه با بسیاری کشورها، مشتاقان زیادی در تئاتر عروسکی دارد و همچنین استادان خوبی در این حوزه دارد. او می‌گوید: در هیچ‌جای دنیا نمی‌بینید که این‌قدر سریال و فیلم عروسکی ساخته و تئاتر عروسکی اجرا شود؛ ولی در ایران این اتفاق می‌افتد و این نشان می‌دهد که عروسک‌ها نقش مهمی در زندگی ایرانی‌ها بازی می‌کنند و مخاطب ایرانی عروسک را دوست دارد. ما شخصیت‌های عروسکی معروف زیادی در کشور داریم که همه با آن‌ها خاطره دارند و از آن‌ها استقبال می‌کنند. ازسویی گنجینه‌های زیادی در ادبیات فارسی ازجمله «شاهنامه» داریم که ظرفیت‌های فراوانی دارند و از این قابلیت برخوردارند که از هر جنبه‌ای روی آن‌ها کار و محتوای درونی آن‌ها به تصویر کشیده‌شود

شود. پاکدست در این میان به ظرفیت غنی ادبیات فارسی به‌ویژه «شاهنامه» در خلق شخصیت‌های عروسکی اشاره می‌کند و می‌افزاید: می‌گویند اگر فردوسی اکنون زنده بود، می‌توانست یکی از برترین نمایشنامه‌نویس‌ها، فیلم‌نامه‌نویس‌ها و فیلم‌سازان دنیا باشد. داستان‌های بی‌ظنیر «شاهنامه» نه‌تنها قابلیت دارند که در قالب نمایش عروسکی به تصویر کشیده شوند، بلکه در دیگر هنرها مانند مجسمه و تصویرسازی هم می‌توان روی «شاهنامه» کار کرد. از طریق هنر می‌توانیم گنجینه‌های ادبیات فارسی را به همه جهان بشناسانیم.

او درباره کم‌رنگ‌شدن عروسک‌ها در تولیدات تلویزیونی و سینمایی سال‌های گذشته می‌گوید: اکنون در رسانه ملی جای تولیداتی که بتوانند شخصیت‌های آشنایی با استفاده از عروسک‌ها برای کودکان خلق کنند، خالی است. این نقش را اکنون به‌نوعی پلتفرم‌ها انجام می‌دهند، ولی آن‌ها رسانه‌های فراگیری نیستند و در این موضوع سرمایه‌گذاری وسیعی نمی‌کنند. ما یک ایران پهناور داریم و همه افراد پلتفرم‌ها را نمی‌بینند. شاید خیلی‌ها پول نداشته باشند که بتوانند هر روز پلتفرم‌ها را ببینند، اما تلویزیون را همه می‌توانند ببینند. در دهه ۶۰ کارهای خوبی تولید شد که از آن‌ها استقبال هم شد. آن موقع پلتفرم‌ها وجود نداشتند، ولی تلویزیون عمومیت داشت و همه می‌توانستند از تلویزیون استفاده کنند. پاک‌دست تلاش‌هایی مانند برگزاری جشنواره‌های ساخت و طراحی عروسک را شایسته تقدیر می‌داند، اما می‌گوید: این جشنواره‌ها خودشان به‌تنهایی

نمی‌توانند به سمت تولید محصولات فرهنگی مناسب بروند و لازم است که در ادامه حمایت شوند. استعدادهایی که در این جشنواره‌ها شناسایی می‌شوند، باید آموزش ببینند و راهنمایی شوند تا به سمت طراحی و ساخت عروسک‌های مبتنی بر شخصیت‌های ماندگار ادبیات فارسی و تولید آثار فرهنگی برمنای این شخصیت‌ها سواق داده شوند.

● هنرمندان، یکه‌وتنها برابر هجوم فرهنگی هالیوود

در ادامه، مریم اقبالی نیز با اشاره به تجربه ماندگار پیشینش در اجرای یک اپرا در مشهد، می‌گوید: تشویق تماشاگران و حمایت‌مدیران نشان می‌داد این خطه با هنر و هنرمند آشناست و از او حمایت می‌کند. این

شهر هنرمندانی مانند فردوسی را در تاریخ خود دارد که در فرهنگ و هنر کشورمان شناخته‌شده هستند. این‌ها پشتوانه‌هایی هستند که این بخش از ایران دارد.

این هنرمند در ادامه از منفعل‌بودن سیاست‌گذاران فرهنگی در هجوم فرهنگی شخصیت‌های عروسکی هالیوودی انتقاد می‌کند و می‌گوید: هجوم فرهنگی همیشه وجود دارد. فرهنگ‌های متفاوتی در دنیا وجود دارند و همه می‌خواهند خودشان را معرفی کنند. این ما هستیم که در معرفی شخصیت‌های داستان‌های کهن فرهنگ خودمان کم‌کاری می‌کنیم. ما به عنوان

هنرمند در طول تاریخ تلاشمان را کرده‌ایم، ولی یک‌ه‌وتنها نمی‌توانیم آسمان را پیش ببریم و بنازیم. ما به حمایت نیاز داریم. در همه دنیا فرهنگ پشتوانه حمایت حکومتی و دولتی دارد. در سال‌های گذشته تلویزیون از عروسک و برنامه‌های این چنینی خالی شده و آثاری که در گذشته کودکان را مشغول و فرهنگ‌سازی می‌کرده است، دیگر وجود ندارد. این نشان می‌دهد حمایت‌هایی که باید از هنرمندان صورت بگیرد تا این برنامه‌ها جای خودشان را در جامعه بازکنند، وجود ندارد.

اقبالی ادامه می‌دهد: من به‌واسطه کارم با نسل جدید سروکار دارم و روحیه‌شان را می‌شناسم. اینکه نوجوان‌های امروز روی کوله‌ها و جامه‌ادی‌هایشان عروسک آویزان می‌کنند، روی طاقچه کتابخانه‌شان عروسک می‌گذارند و طراحی‌هایی که می‌کنند، کاراکترهای فانتزی دارند. نشان می‌دهد ذهن نوجوان و کودک امروز هنوز با عروسک می‌کند. بنابراین نمی‌توانید بگویید بچه‌های امروز با عروسک ناآشنا و غریبه هستند. بچه‌ها امروز همچنان عروسک دوست دارند، ولی شاید شکل عروسک‌هایشان عوض شده و ما یادمان رفته است که شکل‌های دیگری هم وجود دارند که باید تقویت شوند.

او تأکید می‌کند: اندیشه‌ای که آگاهی، تجربه، حمایت و استمرار پشت آن باشد، می‌تواند اتفاق‌بزرگ و بی‌ظنیری را رقم بزند. این‌ها چیزهایی هستند که ما برای بازگشت به سال‌های اوج شخصیت‌های عروسکی در سینما، تلویزیون، تئاتر و همچنین صنعت به آن‌ها نیاز داریم. فقط ما و حضور ما و برگزاری جشنواره کافی نیست، بخش‌های دیگر هم باید در کنار آن باشند. آگاهی و اندیشه و تجربه و حمایت و مدیریت بخش‌های تکمیل‌کننده آن هستند.

وی افزود: نباید در این فرایند یک نفر سکان کشتی را به‌دست بگیرد. ممکن است یک نفر جرقه‌ای را روشن کند و جشنواره‌ای هم برگزار کند، ولی آدم‌های دیگری هم باید باشند که حامی باشند و این رویدادها را هل بدهند، وقتی این اتفاق نیفتد، هرچقدر هم که جرقه درخشان و چشمگیر باشد، خاموش می‌شود. تا وقتی حمایت نباشد، جرقه‌های این چنینی به راحتی خاموش می‌شوند. رسانه‌ها در این زمینه باید کمک کنند.

و گروه کارگردانی شکل می‌گیرد که مخاطبان را غافل‌گیر می‌کند.

● پرهیز از ملال‌آورشدن

امابرگ برنده «صداتو» در فصل دوم این است که جوادزاده و همکارانش خطر تکراری‌شدن را به خوبی درک کرده و برای پرهیز از ملال‌آورشدن برنامه‌شان به‌ازای هر چهار قسمت، یک شگفتانه بسیار جذاب در نظر گرفته‌اند. ما ج را از این قرار است که قسمت‌های چهارم و هشتم از فصل دوم «صداتو»، براساس دو تم خاص طراحی شده بودند که انتظار می‌رود این اتفاق در قسمت دوازدهم نیز تکرار شود. در این قسمت‌ها که شرکت‌کننده، آن‌هم نه از میان مردم عادی که در سامانه شرکت کرده‌اند، بلکه از میان چهره‌های شناخته‌شده انتخاب می‌شود، وجه سرگرمی کمی پررنگ‌تری نسبت به دیگر قسمت‌ها دارد. قسمت چهارم با تم نوستالژیک دهه ۶۰ و حضور سید جواد هاشمی که به ایفای نقش‌های مرتبط با این دوران مشهور است، حسایی مورد توجه قرار

پخش فیلم «ناظر» به مناسبت ولادت امام رضا(ع)

فیلم «ناظر» به‌کارگردانی ابوالفضل عزیزی درآستانه ولادت امام رضا(ع) اکران آنلاین می‌شود. به‌گزارش مهر، فیلم‌کوتاه «ناظر» به‌کارگردانی ابوالفضل عزیزی و به‌عنوان محصول مشترک انجمن سینمای جوانان ایران و باشگاه فیلم روید که اولین حضور جشنواره‌ای خود را در چهلمین جشنواره بین‌المللی فیلم کوتاه تهران تجربه کرد، به‌مناسبت دهه کرامت اکران می‌شود. این فیلم‌کوتاه درباره مسئول حراستی است که درگیر مسئله‌ای شخصی می‌شود. سیما تیرانداز، میثاق زارع، اسرا جلیلیان، مهناز محمدی پور و مرجان افصیحی بازیگران این فیلم هستند. «ناظر» سومین تجربه کارگردانی ابوالفضل عزیزی در حوزه فیلم‌کوتاه است و مخاطبان می‌توانند از پلتفرم‌های فیلم‌نت، یوتیوب و تلویزیون آن را تماشا کنند.

دوتار نواز خراسانی درگذشت

غفور محمدزاده، خواننده و از بزرگهشگران موسیقی نواحی خراسان، از درگذشت احمدخان نورزایی معروف به احمدخاصه، آوازخوان و دوتارنواز خراسانی در روز گذشته خبر داد. به‌گزارش صبا، این هنرمند در این باره گفت: احمد نورزایی معروف به احمدخان و مشهور به احمد خاصه، خواننده و نوازنده دوتار اهل صالح‌آباد خراسان رضوی بود. لحن اصیل احمدخان بسیار گیرا و شنیدنی بود، اما با این همه متأسفانه فقط دو کاست از این هنرمند در دسترس مخاطبان است.

پخش آخرین فیلم زنده‌یاد عبدلی از تلویزیون

تله‌فیلم «چی‌دا» به‌کارگردانی زنده‌یاد شهرام عبدلی و تهیه‌کنندگی اشکان حاج حسنی چهارشنبه ۱۶ اردیبهشت ساعت ۱۷ از شبکه امید پخش خواهد شد.

شهرام عبدلی، علی عطایی حور، سعیده عرب، مجید شهریاری، احمد حیابی، اشکان حاج حسنی، هلن جوکار، حسنا قبادی، نگنس خسروی و مهدی علی‌آبادی در تله‌فیلم «چی‌دا» بازی کرده‌اند.

در خلاصه داستان این فیلم آمده است: چی‌دا دختر نوجوانی است که به دلایلی مجبور است برخلاف میلش مدتی در روستا با مادربزرگش زندگی کند و این زندگی اجباری او را وارد چالش‌هایی می‌کند.

زمان پخش دوباره «هفت‌سر ازدها» اعلام شد

پخش سریال «هفت‌سر ازدها»، که از ابتدای ماه رمضان ۱۴۰۳ از شبکه ۳ سیما آغاز شده بود، با تغییراتی اکنون در ساعت ۲۰:۴۵ روی آنتن می‌رود. بازپخش سریال «هفت‌سر ازدها» از شبکه ۳ سیما نیز روز بعد از پخش قسمت اصلی، در ساعات ۱۰ و ۱۵:۳۰ خواهد بود.

«به عبارتی» آماده اکران سینمایی شد

مراحل تولید و پس‌تولید فیلم سینمایی «به عبارتی» به‌کارگردانی محمد مهدی کنیراچی و تهیه‌کنندگی امیر فکری به پایان رسید. به‌گزارش مهر، با پایان مراحل تولید و پس‌تولید فیلم سینمایی «به عبارتی»، این اثر آماده اکران شده است. «به عبارتی» در ژانر کمدی قصه‌پسرکردی را روایت می‌کند که برای تأمین هزینه خرید خدمت سربازی‌اش به تهران می‌رود. در خلاصه داستان این اثر آمده است: کاره‌ جوان عاشقی است که هر قدمش به عبارتی یک چالش جدید به‌همراه دارد.

«تار و تاریخ» به شاهنامه رسید

تازه‌ترین اثر پروژه «تار و تاریخ» با عنوان «رُذِ سخن» به‌آهنگ‌سازی میدیا فرج‌نژاد و به مناسبت روز بزرگداشت فردوسی منتشر شد. به‌گزارش صبا، در این اثر میدیا فرج‌نژاد ناوختن تار و آهنگ‌سازی را برعهده دارد و آواز را محمد ذاکر حسین می‌خواند. «رُذِ سخن» با شعری از فردوسی و حافظ و به مناسبت روز بزرگداشت حکیم فردوسی منتشر می‌شود.

در این پروژه تاکنون حدود سیصد تن از هنرمندان سراسر کشورمان حضور داشته‌اند. آلبوم «تاروتاریخ ۱» در سال ۲۰۲۳ توانست در مسابقه بین‌المللی «گلوبال موزیک اواردز» و در بخش‌های بهترین نوازندگی و بهترین موسیقی فولک معاصر، دو مدال طلایه کشورمان به ارمغان بیاورد. تاکنون دو آلبوم رسمی از آثار «تار و تاریخ» به‌صورت جهانی منتشر شده است و آلبومی تازه از این پروژه در آینده‌ای نزدیک منتشر خواهد شد.